

BASICS BEATRIX

A RÁKOSPALOTAI MADARÁSZ-ÖRÖKSÉG

*Madarász Viktor
(1830–1917)
lányának,
Madarász Adeline-
nek (1871–1962)
azonban sokkal
nehezebb,
bonyolultabb
sors jutott*

IEgy nagy festő gyermekének lenni, annak mesterségét folytatni, örökségéről gondoskodni nem könnyű még viszonylag problémátlan alkotók és életművek esetében sem – Madarász Viktor (1830–1917) lányának, Madarász Adeline-nek (1871–1962) azonban sokkal nehezebb, bonyolultabb sors jutott. A Képzőművészeti Főiskolán tanulmányait befejezve ezt írta: „Végre mikor már egy diploma a kezemben volt s azt találtam elérkezett az ideje hogy magam igazítsam a dolgaimat – szépen megkértem a családomat hagyjanak békével mert isten bizony elfolyamodom valami rajztanári állásba – aztán mindig magam igazítottam az életemet...”¹

I1917-ben, Madarász Viktor halálakor így fogalmazott: „Én az apám műtermét tartom meg a hozzá való helyiségekkel. Mama a Victorral fog együtt lakni. (...) Alig várom hogy végre egyedül legyek ... reménylem úgy tudok élni mint éltem Párisban. – De addig nagyon sok kínlódásom lesz még. Furcsa idők ezek: régi szekrényeket amiket nem akarok eladni tízezer koronáért szó nélkül rögtön vinnének – de holmi modern bútort amit el akarok adni – nem visz az ördög se. (...) Könyveket, fegyvereket vesz a Nemz. Múzeum, de van még sok amit el kell adni – mert közülünk nincs senki aki effélék iránt érdeklődik... Metszet annyi van hogy szédületes – a Szépművészeti fog válogatni... Mindez nagyon utálatos – de ha át nem esem rajta most – holtom napjáig lesz bajom velük – hát jobb megszabadulni – s csak annyit tartani amit győz az ember.”

*mindez nagyon
utálatos – de ha
át nem esem rajta
most – holtom
napjáig lesz bajom
velük – hát jobb
megszabadulni –
s csak annyit
tartani amit győz
az ember*

IAhogy írta, sok dolga volt, hatalmas anyag maradt rá, annak ellenére, hogy apja – miután hazaköltözött Párisból – kevesebbet festett, mint korábban, sőt átmenetileg abba is hagyta. 1873-ban át kellett vennie a családi vállalkozás irányítását, de ez csak anyagi gondokat hozott, már apja életében veszteséges lévén. Tíz évvel Madarász hazajövetelét követően francia

[1] Madarász Adeline Katona Bélának írt leveléből, 1903. Összesen ötven levél van a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltárában, a Katona család fondjában, amelyeket Madarász Adeline 1903–1931 között írt ifjabb Katona Bélának. Kemény János: Madarász Adeline leveleiből, 1903–1931, Bács-Kiskun megye múltjából 19, Kecskemét, 2004, 261–287.

*húsz évig
foglalkozott
az üzlettel, amíg
alkalmazottainak
hűtlensége
miatt anyagilag
tönkrement*

*ekkor költöztek
az Országos
Magyar
Képzőművészeti
Társulat által
építtetett,
tizenkilenc
műtermet és egy
földszinti lakást
magába foglaló
Kelenhegyi úti
műteremházba*

felesége, Adeline Grosjean – Madarász Adeline édesanyja – is meghalt. A három árva mellé a második feleségtől, Ziska Jolántól még további két gyermek született, vagyis elég nagy családot kellett eltartania, ami egyre nehezebb, szinte megoldhatatlan feladatot jelentett. Adeline így írt erről: „Húsz évig foglalkozott az üzlettel, amíg alkalmazottainak hűtlensége miatt anyagilag tönkrement. (...) Az újságok abban az időben hosszan ismertették az esetet. Minden ingatlanvagyonára ráment a rendezésre, eladta Városligeti fasori házát, iglói rézhámorait s az ottani szép parkot, melyet a város szerzett meg s mely Madarász-park néven gyönyörű sétahelye Igló város lakóinak. Minden fáját maga ültette atyám. Elveszett a pesti rézüzlet is, úgyhogy aggkorában teljesen vagyontalanul állott a világon.” Ekkor költöztek az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által építtetett, tizenkilenc műtermet és egy földszinti lakást magába foglaló Kelenhegyi úti műteremházba, amelynek enteriőrjét Adeline több festményén is megörökítette. A korábbi lakóhelyeikhez viszonyítva meglehetősen szűkös körülmények között éltek itt, hiszen a viszonylag nagyméretű műteremhez egy szoba járult csak, valamint fűdőszoba.

- ¶ Madarász Viktort pozsonyi joghallgatóként érte az 1848-as forradalom, a szabadságharc idején tizenévesként lépett be a honvédseregbe, és végig részt vett a harcokban. Ez az időszak haláláig maradandó hatást gyakorolt rá. A szabadságharc leverését követően Pécsen jogot hallgatott (a családi vállalkozás akkoriban már itt is működött), 1853-ban a bécsi művészeti akadémián, illetve azt elhagyva Ferdinand Waldmüller magániskolájában folytatta tanulmányait. 1854 őszén érkezett Párizsba, az ottani akadémián Léon Cogniet tanítványa lett. Párizsból küldte haza 1859-ben a Hunyadi László siratását és még több híressé vált képét. Párizsi időszakának egyik legjelentősebb eseményeként 1861-ben a Szalon nagy aranyérmével díjazták, és amíg ott élt, addig itthon is elismertté és híressé vált jórészt a hazaküldött és Pesten bemutatott képeinek köszönhetően.
- ¶ 1870-ben tért vissza Magyarországra, és ezzel sikereinek hamar vége is szakadt. A kiegyezés után nem volt már igény arra

Madarász Adeline és édesapja, Madarász Viktor

a történelemábrázolásra, amely őt jellemezte, nem volt szükség arra, hogy festészete „a nemzet lelkiismerete” legyen. Sem a közönség, sem a kritika nem értékelté műveit. Kivételt bizonyos tekintetben épp a Rákospalotai Múzeumba került képei jelentenek sajátos módon.

én soha de soha az életben egyedül nem voltam. Az én gyermekkorom, a mi egész otthoni családi életünk az valami oly csudálatos, olyan különös volt – olyan egészen más mint a legtöbb emberé – mint minden emberé...

¶ Adeline számára édesapja, családja, környezete fontos része volt életének, amely különösen fiatakorában jelentősen eltért a szokványos családi élettől. Ahogy ő írt erről mostoha-fiának: „Tudja én szeretek minden évben pár hónapig teljesen egyedül lenni. Én csak akkor tudtam meg mi hiányzott teljes életemben, mikor az édes apja halála után elmentem Dalmatiába. [...] Én soha de soha az életben egyedül nem voltam. Az én gyermekkorom, a mi egész otthoni családi életünk az valami oly csudálatos, olyan különös volt – olyan egészen más mint a legtöbb emberé – mint minden emberé...”

festőiskolát nyitott, amely anyagilag és presztízsében eredményesnek bizonyult az akadémiai oktatástól eltérő tanítási elvekkel

¶ Ő volt az egyetlen az öt testvér körül, aki örökölte apja tehetségét és követte pályáján. Az Országos Magyar Királyi Mintarajziskolában folytatott képzőművészeti tanulmányokat 1887 és 1893 között Székely Bertalan és Deák-Ébner Lajos irányításával. Tanulmányait befejezve kereste az önálló alkotótevékenység lehetőségét, s végül nem ment el rajztanárnak, amint azt korábban idézett levelében felvetette, inkább valami hasonló, de függetlenebb munkát keresett: Huszár Ilona bárónővel Huszár-Ujlaki (ez a férje neve volt) néven festőiskolát nyitott, amely anyagilag és presztízsében eredményesnek bizonyult az akadémiai oktatástól eltérő tanítási elvekkel, amely a tehetősebb rétegek tanulni vágyó fiatal nőközönségét vonzotta elsősorban, újszerű gyakorlatával, kiállítások rendezésével és művészeti témájú felolvasóestjeivel.

¶ Egy idő után a festőiskolát otthagya rövidebb-hosszabb ideig külföldön élt. Hosszú élete során elismert művésszé vált, a Szépművészeti Múzeum is vásárolt rajzaiból. Kissé szarkasztikusan írt erről: „Tavaszi tárlaton van két képem, női kiállításon valami 25 rajzom, műkereskedésben is pár képem – a többit berakom szekrényekbe – míg egy Gyuri (nevelőanyjának fia) által rendezendő collectiv kiállításon megszabadulok tőlük.”

¶ Alkotóéveinek legsikeresebb időszaka az 1910 és 1930 közötti évekre esett, a harmincas évektől, részben kora miatt, már

Párizsba költözött,
ott a Nagy Háború
kitöréséig élt,
és kiállításokon is
szerepelt, de ezt
a hosszabb
periódust
megszakította
egy csaknem
egyéves kaliforniai
tartózkodás, amit
szintén munkával
töltött

egyre kevésbé vett részt a művészeti életben. Adeline 1903 novemberében Katona Béla koronaügyész-helyettessel kötött házasságot, de férje a következő évben meghalt (férje nevét vagy az arra utaló K betűt saját neve előtt Adeline gyakran viselte). Ezt követően ment Németországba, ahol másfél évet töltött, majd Párizsba költözött, ott a Nagy Háború kitöréséig élt, és kiállításokon is szerepelt, de ezt a hosszabb periódust megszakította egy csaknem egyéves kaliforniai tartózkodás, amit szintén munkával töltött. Párizsban a tanulmányait is folytatta, mint sok más magyar festő: „Tanárom volt mindenki Parisban, akinek neve van és tanít, csak úgy mint mindenkinek aki Parisba megy s a havi 80, 70, 50 frankot Juliannál vagy egyebütt lefizeti.” 1911-től Párizs mellett más városokban is kiállította műveit.

¶ 1914-ben jött vissza Budapestre, terve szerint csak rövidebb időre, de az első világháború kitörése miatt itthon rekedt. Ettől kezdve rendszeresen részt vett a Múcsarnok és a Nemzeti Szalon kiállításain, és, amint erről többször írt is, képei az árveréseken is folyamatosan jelen voltak. A kritika többnyire dicsérően nyilatkozott róla, A Hét művészeti rovatában rendszeresen tudósított alkotásairól, így például a Nemzeti Szalon 1917-es tárlatán bemutatott ceruzarajzairól vagy a következő évben ugyanott rendezett képzőművésznők-kiállításon látható, Iglófürdőt ábrázoló festményéről.

¶ A Kelenhegyi úti műteremház Madarász Viktor halála után is otthona maradt, itt rendezte el apja hagyatékát is: „A rendezkedéssel már majdnem teljesen kész vagyok. A műteremben az apám 50 képét aggattam fel – van még egy tuczat újabb dolga az előszobában – amit kben be kellett volna raktároznom – de ott nagyon érdekesen néz ki. (...) A magam képeit egy kisebb szobába tettem amelynek nyugatra nyíló két ablakán du besüt a nap. De csak 42-öt tudtam elhelyezni. De hát ez elég.”

¶ Nehezen találta helyét, az utazások, külföldi tartózkodások csak könnyítették valamelyest a helyzetét, de nem pótolták az állandó és biztos otthon, a nyugalmat, amire mindig vágyott. Egy levelében így írt erről 1921-ben: „Az Úristen segítsen odáig, hogy vén koromban a saját házikómban ébredjek föl reggel – s még a vasút is messze legyen ami Pestre visz. S ne legyenek

az Úristen segítsen
odáig, hogy vén
koromban a saját
házikómban
ébredjek föl reggel
– s még a vasút is
messze legyen ami
Pestre visz

Madarász Adeline önarcképe
Forrás: Rákospalotai Múzeum

ott modellek tanítványok, croquisták és műkereskedők – de akkor és azt fessek amit akarok – de nem egy akkora képet mint a mekkora hely megürült a műkereskedő falán épen.”

¶ Madarász Adeline 1945-től haláláig, 1962-ig Rákospalotán lakott a Sződliget utca 47. szám alatt. Szokatlanul hosszúnak tűnik ez a békés, nyugodt időszak a korábbi évtizedek utazásaival, vándorlásaival összehasonlítva. A téglaborítású homlokzatú, négyablakos, egyszintes, a tető alatt fűzérsorral díszített ház egy a számos megőrzésre és védelemre érdemes rákospalotai polgárházak közül. Az időskor nyugodt évei vége felé döntött úgy Madarász Adeline, hogy renanzi a családi örökség sorsát, és kapóra jött a múzeum létrejötte, kézenfekvőnek tűnt az adományozás.

az időskor nyugodt évei vége felé döntött úgy Madarász Adeline, hogy renanzi a családi örökség sorsát, és kapóra jött a múzeum létrejötte, kézenfekvőnek tűnt az adományozás

¶ A Budapesten harmadikként létrejött helytörténeti gyűjtemény 1960. január 10-én nyílt meg a Kossuth utca 39. (ma 55.) szám alatti épületben. Gyűjteményének jelentős részét a helyi lakosság adományozta, de vásárlások útján is gyarapodott. Nem sokkal a megnyitását követően ajándékozta Madarász Adeline az édesapja, Madarász Viktor hagyatékát, valamint saját műveinek egy jelentős anyagát a múzeumnak. Az intézmény akkori vezetőjével, Vámbéry Gusztávvval egyeztetve a Madarász-örökség lényegében a Rákospalotai Múzeum képzőművészeti gyűjteményének alapját jelentette,

a Madarász-örökség lényegében a Rákospalotai Múzeum képzőművészeti gyűjteményének alapját jelentette

¶ Később, 1984-ben az épület egyre romló műszaki állapota miatt bezárt a múzeum, és csak 1991-ben nyílt meg ismét, már a jelenlegi helyén. A Madarász Viktor és Adeline-hagyatékot egy ideig állandó kiállításon is bemutatták, de a jelenlegi új állandó tárlatnak is fontos részét jelentik műveik. Az 1960-as adományozást követően még tovább gyarapodott az anyag: Madarász Viktor 22 festménye, Adeline 33 olaj- és vízfestménye, illetve rajza, bútorok, kitüntetések, személyes használati tárgyak, dokumentumok (diplomák, a családi címer, koszorúszalagok, fényképek), más művészek kapcsolódó alkotásai bővítették az örökséget.

¶ A bútorok között az úgynevezett Frangepán-asztal² mellett Madarász Viktor lenyitható fedelű festőasztalát, a rekeszekben beszáradt tubusokkal és kopott ecsetekkel, egy finom kidolgozású szekrényt, amely Adeline képén is szerepel, több

[2] Nevét a Zrínyi és Frangepán és Bécsújhelyi börtönben című képről kapta, ez volt a festményen látható asztal modellje.

széket, egy karosszéket, asztalt, festőszekrénykét, üveges szekrényt és ruhásszekrényt őriz a rákospalotai gyűjtemény. Mellettük konyhai használati tárgyak, kupák, festett tányérok is kerültek a múzeumba. A relikviák között 18 darab gyászszalag, számos családi fénykép, Csetnekről származó csipkék, oklevelek, levelek, Madarász Viktor hadnagyi nyugdíjfizetési könyve, irattáskája, borotvája és kedvenc bársonykabátja is megtalálható. A tárgyak körébe jól illeszkedik Madarász festőszerszámaival megörökítő, még Párizsban festett csendélete – Adeline képei között is találunk hasonlót, az 1948-as, kávéscsészéket és kuglófot ábrázoló képet.

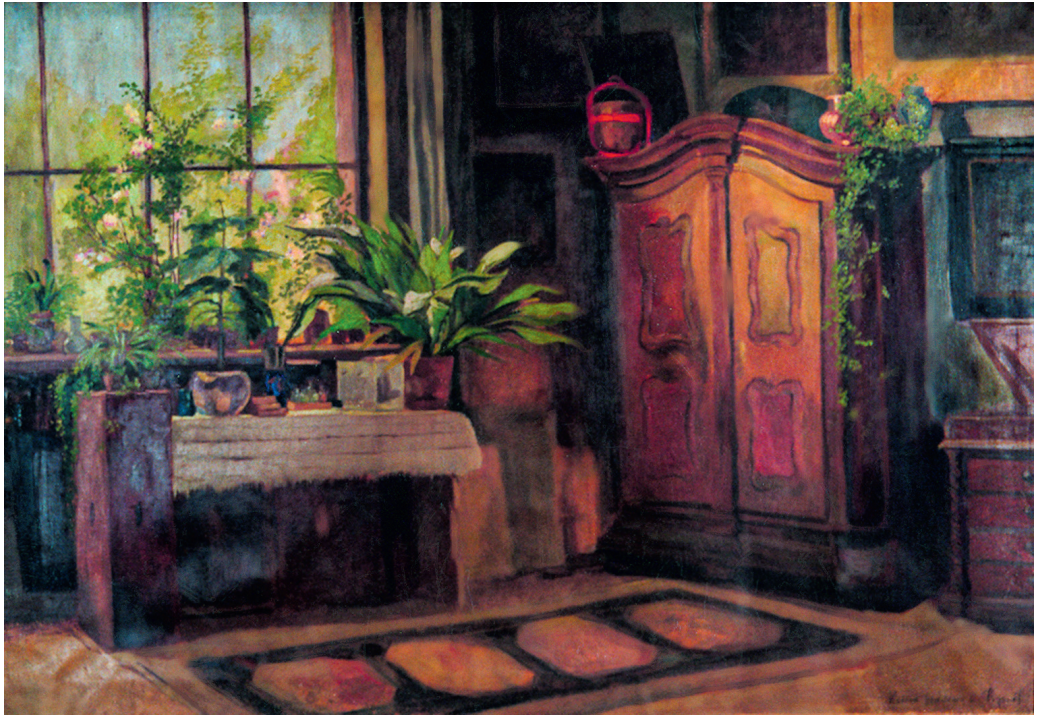
¶ Madarász a lányáról több festményt is készített, a rákospalotai múzeumi gyűjteménybe három került belőlük (1872, 1888, 1907 a készülésük éve). 1888-ban keletkezett a 17 éves fiatal lány bal profil portréja, a mellkép formátum miatt épp csak a ruhája finoman, könnyedén megfestett felső szélét láthatjuk. A főiskolai mester, Székely Bertalan Adeline-képmása hasonló beállítású, de részletesebb, és arany háttérrel jellegzetes motívuma a festő késői stílusának. Madarász Viktor Pali fiának derékképe 1897-ben készült, de róla és más családtagokról még több portré is van a gyűjteményben. A családtagok képein kívül a hagyatékban egy Napóleon-portrét és egy Washington-képmást is találhatunk, szokatlan választás a festő részéről épp ezeknek a történelmi figuráknak a megfestése. Nem is nagyon ismertek a közönség számára, kiállításokon sem szerepeltek.

¶ Bár Párizsból hazatérése után Madarász népszerűsége jelentősen csökkent, vannak ennek az időszaknak is sikerei: az 1875-ben festett *Petőfi halála* egyik legnépszerűbb műve lett, olajnyomat változatban rengeteg otthonba eljutott.³ A kép didaktikus jelképei – az attribútumok, a vérrel a sziklára írt „hazám” szó – nem a nagy történelmi képek rejtett és olykor bonyolult szimbolikájával hatottak, hanem nagyon is direkt módon közölték mondanivalójukat. Talán ez a kissé tolokodó egyértelműsége tette a festményt annyira közkedvelté. Egy fejezet is készült hozzá, ez a 20. század végén bukkant fel a műkereskedelemben, és Madarász saját kezű felirata mintegy igazolja a hitelességét.⁴ Három évtized elteltével ismét

a családtagok képein kívül a hagyatékban egy Napóleon-portrét és egy Washington-képmást is találhatunk, szokatlan választás a festő részéről épp ezeknek a történelmi figuráknak a megfestése

[3] Petőfi Irodalmi Múzeum, ltsz. 57.332.1.

[4] A képen balra fent olvasható Madarász kézírása: „Petőfit láttam honvédkoromban 1849 nyarán Debreczenben Madarász Victor”. Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok, ltsz. 98.10.

Madarász Adeline: Szobabelső (A Kelenhegyi úti műterem), 1910
Forrás: Rákospalotai Múzeum

megfestette a témát, ez a változat azonban nem vált ismertté, mint ahogy több más késői alkotása sem.

¶ A Rákospalotai Múzeum *Petőfi halála (Lidérc)* című képe (1907) a halott költőt ábrázolja, amint a sötét tájban fekszik, feje fölött égő láng, lidércfény jelenik meg. Itt sem hiányzik a vérrrel írt felirat, de sokkal harmonikusabb a kép, mint a korábbi változat, halványan a Hunyadi László siratásának megoldását idézi, hogy csak az arcra és kezekre esik fény, a többi részlet sötétben dereng. Kevesebb a dráma, több a csendes szomorúság.

¶ A Rákospalotai Múzeumba kerülő Madarász Viktor-festmények közül kettőnek is témája Napóleon – az egyik portré, a másik eseménykép. Ez utóbbi Marie-Nicolas Ponce-Camus (1778–1839) francia festő *Napóleon meglátogatja Nagy Frigyes sírját a potsdami Garnisonkirchében* című, 1810-ben festett képének variációja. Ez az 1806-os látogatás Napóleon sikereinek csúcán történt, és a kép a hatalom és mulandóság viszonyának szimbolikus megfogalmazása. Nem tudunk róla, hogy más magyar történelmi festő is ismerte volna, vagy hatást gyakorolt volna bármelyikre is. Madarásznak párizsi tanulmányai során és érdeklődésének köszönhetően volt alkalma megismerkedni ilyen, és ehhez hasonló művekkel, amelyek hangulata, szimbolikája, ábrázolásmódja közel állt hozzá.⁵

¶ Bár 1905-ben készült a *Rákóczi Ferenc a bécsújhelyi börtönben* című festmény, Madarász saját leírásából tudjuk, hogy még az ötvenes években Párizsban, a Bibliothèque National kéziratgyűjteményében olvasta II. Rákóczi Ferenc „naplóját”, ahogy Kacziány fogalmaz erről tudósítva, s benne a leírást a jelenetről.⁶ Több vázlatot is készített a témához, egy majdani nagyobb méretű festményhez, amely azonban jó ideig nem született meg. A *Confessio Peccatoris (Vallomások)* című önéletrírást, amelyben Rákóczi 1703-ig írta le életének eseményeit, később Törökországban folytatta. A feltehetően autográf kéziratot még életében elküldte Franciaországba, és sokáig ismeretlen volt a magyar közönség számára. A 19. században Grisza Ágost megtalálta és lemásoltatta, azután elveszítette, majd újra lemásoltatta, és végül 1876-ban, az MTA Történettudományi Bizottsága támogatásával kiadta. A szövege alapján tudjuk, hogy miután 1700 novemberében elfogták

kettőnek is témája
Napóleon – az egyik
portré, a másik
eseménykép

Madarásznak
párizsi
tanulmányai során,
és érdeklődésének
köszönhetően
volt alkalma
megismerkedni
ilyen, és ehhez
hasonló művekkel,
amelyek hangulata,
szimbolikája,
ábrázolásmódja
közel állt hozzá

[5] A kép a Musée national du Château de Versailles gyűjteményében található.

[6] Kacziány Ödön:
Madarász Viktor,
Művészet, 1904/4.
249–257. Ez az
írás egyenesen
Madarásznak
tulajdonítja a kézirat
megtalálását.

Madarász több Rákóczi-portrét is festett, mellképeket és egész alakos képmásokat, sőt esemény-ábrázolásokat is, de ez a képmás nem tartozik egyik kategóriába sem, talán leginkább történelmi zsánerképnek lehetne nevezni

Rákóczit, a bécsújhelyi börtönben tartották fogva, és az is ki-derül, hogyan szökött meg a börtönparancsnok, Lehmann ka-pitány segítségével (amúgy erről már kortárs grafikák is tu-dósítottak). A rab Rákóczi azzal mulatta az időt, hogy etette a várárok hatyúit. Madarász több Rákóczi-portrét is festett, mellképeket és egész alakos képmásokat, sőt eseményábrázolásokat is, de ez a képmás nem tartozik egyik kategóriába sem, talán leginkább történelmi zsánerképnek lehetne nevezni. Nem egyedülálló, sőt a rabság bemutatása is előfor-dult más műveken is, például Charles Louis Lucien Müller (1815–1892) francia festő Charlotte Corday-t a börtönben ábrázoló, hasonló hangulatú festményén.⁷ Madarász késői ké-peit kevésbé érték mind a szakemberek, mind pedig a közön-ség, holott ezek a korábbi művekhez hasonló mesterségbeli tudásról árulkodnak, a téma és annak megjelenítése lett más, nem elszakadva a korszak, a századvég-századforduló újabb áramlataitól.

[7] Olaj, vászon, 108×86,4 cm, magántulajdon - Müller, akár Madarász, Léon Cogniet tanítványa volt.

¶ Ugyanebben az évben született a *Kolajev históriája* című nagy-méretű festménye. Ez a kép is a hagyaték révén került a Rá-kospalotai Múzeumba, és egyszerre hasonlít a Rákóczi-kép történelmi zsáneréhez, valamint a korábbi, 1867 előtti nagy történelmi festményeihez, például a *Zrínyi és Frangepán bú-csújához*. Az 1905-ös orosz forradalomban való részvételért börtönbe vetett főhősnek megjelenik Jézus. Sajátos módon az elítélt és gyászruhás látogatója az asztalra hajolva nem látja a jelenést, Krisztus világítóan fehér ruhás, fénnel övezett lebegő alakját, amely pontosan a kép közepén, a rácsos ab-lak háttere előtt látható. A kompozíció jobb szélén álló űr az egyetlen, aki észreveszi, szemét árnyékolva a nagy világosság miatt. A szokatlan témaválasztás s ábrázolása a századfordu-ló vallásos szimbolizmusának hatását is mutatja.

az 1905-ös orosz forradalomban való részvételért börtönbe vetett főhősnek megjelenik Jézus. Sajátos módon az elítélt és gyászruhás látogatója az asztalra hajolva nem látja a jelenést, Krisztus világítóan fehér ruhás, fénnel övezett lebegő alakját

¶ Gróf Keglevich István portréja 1907-ben készült, az ábrázolt halálát követően. Több kérdés is felmerül a képpel kapcsolatban: miért ekkor született, miért fiatal korában ábrázolja a megfestésekor már halott grófot, és miért hasonlít oly ke-vésbé, ha összevetjük Keglevich fényképeivel? (Meg kell je-gyeznünk, hogy a leltárkönyvi bejegyzés nem ad meg ke-resztnevet, tehát akár más Keglevich is lehet az ábrázolt, bár

Madarász Adeline: Zebegény, 1940-es évek
Forrás: Rákospalotai Múzeum

könnyed megjelenítése összhangban van az ábrázolttal magával, akit kalandos élete és halála a korszak egyik legérdekesebb szereplőjévé tette

nehezen lehetne azonosítható bármelyikkel is.) A térkép a korszak általánosan elterjedt, megszokott portrétípusát követi, eltérő azonban ettől a könnyed póz, a zsebre tett bal kéz, a jobb kézben tartott cigaretta. A környezet elemeinek – a bútor, amelynek támaszkodik, a zöld bársony drapéria, a dísz tárgyak – esetlegesnek ható, szintén könnyed megjelenítése összhangban van az ábrázolttal magával, akit kalandos élete és halála a korszak egyik legérdekesebb szereplőjévé tette. A kezdeti katonai pályafutást követően a főrendi ház jegyzője lett, de a kiegyezés évében lemondott parlamenti képviselői mandátumáról. 1885-ben az Operaház és a Nemzeti Színház intendánsa lett. 1902-ben mondott le erről a posztjáról. A gazdasági életben is jelentős szerepet vállalt. 1905. május 29-én a Hentz Károly néppárti képviselővel vívott kardpárbajban vesztette életét. A kép a nem túl nagyszámú Madarász-portrék közül egyediségével tűnik ki.

- ¶ A Rákospalotai Múzeumba került Madarász Adeline-alkotások közül több is külföldön keletkezett, 1907-ben Drezdában és Potsdamban, illetve 1908 és 1910 között Párizsban. Adeline párizsi tanulmányfejei kísérletezések különféle figurákkal – francia paraszt, algériai arab, horvát férfi és nő voltak modelljei. A különböző technikákkal – akvarell, tempera, toll-, ceruza- és krétarajz – készült tanulmányok Adeline apjához hasonló kivételes technikai tudásáról tanúskodnak. Megrajzolta apját a halottas ágyon, valamint családtagjait, megfestette Kossuth Ferenc portróját is.
- ¶ A család életének helyszíneit, apjával közös emlékeinek színhelyeit vissza-visszatérően meglátogatta. A csetneki szülőház boltíves kapualját például 1887-ben és az 1930-as években is megfestette. A kelenhegyi műtermet 1909-ben örökítette meg, a falakon képek, jellegzetes bútorok – a nagy ruhásszekrény, az asztal – , mindenhol növények, bent és kint egyaránt. Önarcképén a háttérben és körülötte ugyanezek a részletek láthatók.
- ¶ A negyvenes években nyaralót bérelt Zebegényben, s gyakran, örömmel festette a dunakanyari tájat. Budapest ostroma idején is itt élt, a viszonylagos nyugalomban. A zebegényi tempomot és környezetét ábrázoló, élénk színekkel festett tavaszi

tájképe a zöld lombokkal, virágba boruló fákkal, az ég és a folyó ragyogó kékjével az egyik legvonzóbb festménye.

Magyarországon
először
Rákospalotán
alakult
függetlenségi kör,
1881-ben

a 48-as
és Függetlenségi
Kör elhatározta,
hogy szobrot állít
Kossuth Lajosnak
Rákospalotán,
a tagjaiból alakult
szoborbizottság
gyűjtést szervezett
e célból

¶ A rákospalotai Madarász-örökség egy része a Kossuth-kultuszhoz kapcsolódik. Magyarországon először Rákospalotán alakult függetlenségi kör, 1881-ben. A kör tevékenységének egyik eredménye az ország második Kossuth-szobrának felállítására. A helyi 1848–49-es kultusszal az egykorú sajtó is foglalkozott. A palotaiak 1894-ben nagy számban vettek részt Kossuth temetésén, 1902-ben pedig a fővárosi centenáriumon, de önállóan is sokféleképpen megemlékeztek. A 48-as és Függetlenségi Kör elhatározta, hogy szobrot állít Kossuth Lajosnak Rákospalotán, a tagjaiból alakult szoborbizottság gyűjtést szervezett e célból. A munkával Barcza Lajos (1873–1936) helyi szobrászművészt bízták meg, aki 1906 és 1908 között készítette el az alkotást. Az elhatározást Rákospalota valamennyi egyesülete és szervezete támogatta. Gyűjtést hirdettek meg, perselyeket helyeztek el, jótékonyági rendezvényeket tartottak. 1907-ben a község vezetéséhez fordultak némi támogatásért, végül a közgyűlés átvette a szervezés irányítását, a képviselőkből Kossuth-szobor-bizottság alakult. Az alkotást 1908. október 18-án avatták fel. A Rákospalotai Múzeum gyűjteményében (és új állandó kiállításán) a Kossuth-kultusz számos dokumentuma látható: egykorú fénykép a szoborról, számlák, gyűjtőív, levelek, a Kossuth-szobor alap pénztári könyve, a szobrot körülvevő kerítés terve, meghívó a szoboravatásra, és ide került a hagyatékkal Madarász Viktor 20. század eleji Kossuth-portréja. A festő a szabadságharc idején személyesen is találkozott Kossuthal, később Franciaországban is, amikor „a versailles-i képcsarnokot” látogatták meg együtt.⁸ A kép más az 1877-ben magától Kossuth Lajostól kapott fotográfia alapján készült, de csak 1907-ben.

¶ Miután Madarász Viktor levélben kért fényképet Kossuth Lajostól, hogy portréját megfesthesse, és kérése mellé a *Petőfi halála* című festményének olajnyomat-változatát küldte el neki, s ezt az aláírásával ellátott fotográfiát kapta 1877-ben. Kossuth Lajos Madarász Viktorhoz írott levele, amit a küldött fényképhez mellékelte, a *Vasárnapi Ujság* 1877. április 1-jei számában lett közzétéve. A fénykép alapján festett mellkép a Magyar

[8] Erről a fényképpel együtt küldött, szintén a Rákospalotai Múzeumban őrzött levél sorai tanúskodnak.

Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került, a rákospalotai portré később készült, és a Madarász-hagyatékkal jutott a múzeum tulajdonába.

¶ Madarász Adeline döntésével egy különleges hagyaték került a Rákospalotai Múzeumba. Olyan hagyaték, amely sokféleségével, összetettségével, gazdagságával és jelentőségével akár önálló múzeumot, illetve kiállítást is megérdemelne. Egy, a nagy országos múzeumokkal összehasonlítva kicsi helytörténeti gyűjtemény erre nyilvánvalóan nem alkalmas, de a Madarász-örökség közzététele nagyon fontos lenne, főként azért, mert Madarász Viktor életművének egy alig ismert, de annál érdekesebb része válhat ily módon a szakemberek és a közönség számára egyaránt ismertté. Egy olyan örökség, amelynek birtoklása esély és lehetőség, gondozása és megismertetése kötelesség a múzeum számára.

Madarász Viktor életművének egy alig ismert, de annál érdekesebb része válhat ily módon a szakemberek és a közönség számára egyaránt ismertté

Irodalom

- Ádám Ferenc: A Madarász-hagyaték Kossuth fotója, *Helyem Házam Palotám*, 2/1.1916/2. 58–60.
- Budai Timót: Madarász Viktor rákospalotai emlékkiállítása, *Művészet*, 1967/11. 39-40.
- Kemény János: Madarász Adeline leveleiből, 1903–1931. *Bács-Kiskun megye múltjából* 19. Kecskemét 2004, 261–287.
- Madarász Adeline: *Madarász Viktor hagyatéki kiállítása*, Budapest 1918 mnl.gov.hu/mnl/ol/galeria/madarasz_adeline_levelei
- MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézet, Adattár, MDK-C-I-17, Lyka Károly hagyatéka, Dr. Katonáné Madarász Adeline, Madarász Viktor lányának levele gyermekkori emlékeiről, apja képeiről (946-48)
- Nagy Anita Ágnes: Madarász Viktor műterme, *Helyem Házam Palotám*, 1917/4. 58–59.
- Soós Klára: *Madarász Viktor. Rákospalotai Múzeum Évkönyve*, 1966, 115–129.
- Vasárnapi Ujság, 30. évf. 12. sz. 1883. március 25.
- Veszprémi Nóra: *When It All Began: Viktor Madarász as an Old Man*. hungarianarthist.wordpress.com/2019/10/21/when-it-all-began-viktor-madarasz-as-an-old-man/

Az egykori izraelita kórház megmentett épületei a Szabolcs utcában
Forrás: Városliget Zrt.